

sempre humanament comprensibles—, aquesta obra ens evoca amb un profund rigor l'origen menestral de la localitat, a més de transmetre i conservar per a les generacions actuals i futures (gràcies a l'abundant aparat gràfic i documental) un important patrimoni: l'herència del passat de tots els antics habitants de Celrà.

Narcís M. Amich Raurich

Josep M. Mateu mostra el batec de Banyoles

Fotògrafs banyolins. Josep M. Mateu. Cinquanta anys amb blanc i negre.

Rigau Editors.
Girona, 2004.
108 pàgines.

Una empresa privada, Rigau Editors, inicia amb aquest volum una col·lecció sobre fotògrafs banyolins, uns mesos després que una altra iniciativa privada, la de l'editor Àngel Madrià, homenatgés un altre fotògraf, en aquest cas de Cassà de la Selva. Vull remarcar ambdues iniciatives atès que, tant en un cas com en l'altre, els dos fotògrafs escollits, Josep M. Mateu i Manel Miralles, són persones vives. I ho vull ressaltar perquè els dos autors, a banda de la gran qualitat que testimonien els seus treballs, poden aportar informacions sobre la realitat

zació de les pròpies imatges que els confegeix un valor afegit molt important.

La selecció d'imatges de Josep M. Mateu —a cura, per cert, de la seva néta, Mireia Muñoz Mateu— mostra cinquanta anys de la vida banyolina, dels anys trenta als anys vuitanta. Sobretot, però, se centra en dues dècades, la dels anys cinquanta i la dels anys seixanta. Com en tot recull historicista podem copsar la transformació urbanística i social de la vila. També immortalitza personatges populars com en Paulí, amb la sempiterna boina de carlista; i retrata nens, joves i avis. I evidentment reviu festes populars, algunes ja extingides com «tirar a bateig». Però sobretot ens ensenya el llac, reflectit des de totes les perspectives possibles, al llarg de totes les hores del dia i en totes les èpoques de l'any.

L'exercici de fotògraf era el mitjà de subsistència de Josep M. Mateu, però indubtablement era també

la seva passió. Aquesta barreja entre feina i afecció es nota, com en tantes d'altres vessants de la vida, en el resultat. En el llibre ho veiem. Les imatges publicades transmeten una gran força. Sobretot perquè en gairebé totes

cerca tant la profunditat com ho fan els autors d'una obra pictòrica clàssica. Són excel·lents pel que fa al seu enquadrament i en la majoria hi podem traçar línies que divideixen simètricament el paper revelat. Un altre tret que voldria destacar és que Josep M. Mateu no improvisa gairebé en cap moment, ni tan sols busca la sensació d'improvisació quan hi apareixen personatges. La gent sap que sortirà a la fotografia i Josep M. Mateu el que cerca, i aconsegueix, és la complicitat entre el retratat i la màquina.

Destacaria moltes de les peces d'aquest recull, però em quedo amb la que apareix en les guardes del llibre, en la qual es veu un jove i jove Josep M. Mateu treballant en el seu laboratori. Una imatge a hores d'ara ja antropològica, perquè recull un ofici extingit: les galeries locals de fotografia en blanc i negre.

Dolors Grau i Ferrando

L'herència dels castells medievals

Actes del Congrés «Els castells medievals a la Mediterrània nord-occidental».

Museu Etnològic del Montseny, 2004.

L'edició de les *Actes del Congrés «Els Castells Medievals a la Mediterrània nord-occidental»* sorgeix d'un objectiu clar i concís que els mateixos coordinadors del congrés, celebrat a Arbúcies entre els dies 5 i 7 de març de 2003, expressen en la introducció: que aquestes actes siguin «una publicació de referència per a la investigació emergent dels castells de Catalunya».

Tant el congrés com les actes que presentem es consideren continuadores del compendi publicat ja fa una trentena d'anys per Pere Català i Roca, *Els castells catalans*. Aquestes actes en recullen l'herència, però fan un pas més enllà: actualitzen l'obra de Pere Català. Cal dir que aquesta actualització és fruit —i els coordinadors en són conscients— del renovat interès pels castells que es dona arreu del marc territorial de referència, la Mediterrània nord-occidental, i sobretot pels avenços científics produïts en i gràcies al desenvolupament de l'arqueologia medieval.

El considerable nombre de ponents i comunicants que van participar en el congrés es constata també en l'edificació de les actes, que

mantenen l'estructura organitzativa de simposi en dos blocs: «Castells i territori» i «Vida quotidiana, arquitectura i paisatge». El primer bloc tracta de la vinculació o relació que s'estableix entre castells i territori; el segon bloc *inclou temes més diversos* que van des del desenvolupament de la vida diària en un castell medieval als elements arquitectònics que defineixen aquestes edificacions.

En el primer bloc participen com a ponents investigadors de renom com Pierre Toubert, especialista en el fenomen de l'*incastellament*, o estudiosos de referència a Catalunya com Jordi Bolós i Ramon Martí, que descriuen d'una banda la configuració d'un paisatge *determinat al voltant dels castells*, i de l'altra el paper dels castells en l'evolució dels sistemes defensius. En aquest bloc també s'inclou la ponència dels coordinadors del congrés, que exposen amb claredat la història del castell de Montsoriu, l'omnipresent protagonista d'aquest congrés i un referent clar de les renovades investigacions en l'estudi dels castells i arqueologia medieval. Les comunicacions incloses en aquest bloc exposen diversos exemples catalans: ens presenten alguns dels castells que defineixen o dibuixen el territori de la Marca Hispànica, és a dir, de la Catalunya Vella.

El segon bloc ens permet endinsar-nos a l'interior dels castells, aproximar-nos a la

seva quotidianitat a través de les dades documentals i arqueològiques i també des de l'anàlisi del paisatge. Francesc Burjachs aporta diverses consideracions paisatgístiques sobre el territori català. Teresa Vinyoles llegeix amb *viveza els documents i ens descriu el pas de les hores i els dies en les diverses estances d'un castell*, quasi ens permet imaginar-nos que vivim en un. Sandrine Claude ens ofereix una extensa mirada a l'evolució arquitectònica del castell *provençal de Gréoux-les-Bains*. Les comunicacions analitzen aspectes tan diversos com els objectes quotidians, la ceràmica, les armes, l'alimentació o l'arquitectura dels castells, i aquesta diversitat temàtica permet que ens fem *una visió global però aprofundida de què i com eren els castells medievals catalans*.

Anna Gironella Delgà
Brigit Nonó Rius

Trencant tòpics sobre el suro

ALVARADO, Joaquim.

Suro, carracs i taps. Llagostera, 1753-1934.

Ajuntament de Llagostera.

Col·lecció Beca Esteve Fa Tolsanas.
220 pàgines.

La història moderna de Llagostera gira al voltant de la indústria del suro. Gràcies a l'expansió d'aquest sector el poble va créixer urbanísticament i demogràficament, va

obrir les finestres als corrents europeus més progressistes i va tenir una important activitat social. Malgrat tot això, Llagostera, que posseeix un interessant fons bibliogràfic local, no tenia cap publicació de recerca sobre aquesta indústria (a excepció feta d'una Crònica, publicació periòdica de l'Arxiu Municipal). Dissortadament aquest fet es repeteix inexplicablement en altres llocs, i és que sembla com si tot-hom es conformés amb la *visió bohèmia i amable del taper*, aquell personatge vividor que treballava poc i gaudia molt. Visió d'un sector que segurament té poc a veure amb la realitat.

Aquest treball de Joaquim Alvarado, que va guanyar la beca de recerca Esteve Fa de l'any 2002, comença a posar les coses al seu lloc. Ha realitzat un plantejament, un desenvolupament i unes conclusions molt encertades, per mitjà d'un estudi metodològicament ben fet i en el qual ha utilitzat gran diversitat de fonts documentals i bibliogràfiques. Amb aquest treball es trenquen alguns dels tòpics dels tapers. Introdueix la conflictivitat social i connecta els diferents elements que integren aquesta economia. Així, posa en relació l'elaboració del tap a la vila, amb la producció del suro als boscos per part dels hisendats i lliga el que passa en el poble amb el seu entorn. Igualment interessant és la hipòtesi que